ובני בתירה ויונתן בן שאול רבן שמעון בן גמליאל הא דאמרן בני בתירה [א]דאמר מר הושיבוהו בראש ומינוהו לנשיא עליהן יונתן בן שאול דקא"ל לדוד [1]ואתה תמלוך על ישראל ואני אהיה לך למשנה ממאי דלמא יונתן בן שאול דחזא דגריר עלמא בתר דוד בני בתירה נמי דחזו להלל דעדיף מינייהו אלא רבן שמעון בן גמליאל ודאי ענוותן הוה אמר רבי חביבין יסורין קבל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע בצפרנא ואמרי לה שבעה בצמירתא ושית בצפרנא [ב]אהורייריה דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא כד הוה רמי כיסתא לחיותא הוה אזיל קלא בתלתא מילי הוה מכוין דרמי בההיא שעתא דעייל רבי לבית הכסא ואפי' הכי מעבר ליה קליה לקלייהו ושמעו ליה נחותי ימא ואפ"ה יסורי דר' אלעזר בר' שמעון עדיפי מדרבי דאילו ר"א בר"ש מאהבה באו ומאהבה הלכו דרבי ע"י מעשה באו וע"י מעשה הלכו ע"י מעשה באו מאי היא דההוא עגלא דהוו קא ממטו ליה לשחיטה אזל תליא לרישיה בכנפיה דרבי וקא בכי אמר ליה זיל לכך נוצרת אמרי הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין וע"י מעשה הלכו יומא חד הוה קא כנשא אמתיה דרבי ביתא הוה (א) שדיא בני כרכושתא וקא כנשא להו אמר לה שבקינהו כתיב [2]ורחמיו על כל מעשיו אמרי הואיל ומרחם נרחם עליה כולהו שני יסורי דר' אלעזר לא שכיב איניש בלא זמניה כולהו שני יסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא [ג]דאמר רבה בר רב שילא קשי יומא דמיטרא כיומא דדינא ואמר אמימר אי לאו צריך לעלמא בעו רבנן רחמי עליה ומבטלי ליה אפי' הכי כי הוו עקרי פוגלא ממשרא הוה קיימא בירא מליא מיא איקלע רבי לאתריה דר' אלעזר בר' שמעון א"ל יש לו בן לאותו צדיק אמרו לו יש לו בן וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו [ד]בשמנה אתייה אסמכיה ברבי ואשלמיה לר' שמעון בן איסי בן לקוניא [ה]אחות דאמיה כל יומא הוה אמר לקרייתי אנא איזיל אמר ליה חכים עבדו יתך וגולתא דדהבא פרסו עלך ורבי קרו לך ואת אמרת לקרייתי אנא איזיל אמר ליה מומי עזובה דא כי גדל אתא יתיב במתיבתא דרבי שמעיה לקליה אמר הא קלא דמי לקליה דר' אלעזר בר' שמעון אמרו ליה בריה הוא קרי עליה [3]פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם פרי צדיק עץ חיים זה ר' יוסי בר' אלעזר בר' שמעון ולוקח נפשות חכם זה ר' שמעון בן איסי בן לקוניא כי נח נפשיה אמטוהו למערתא דאבוה הוה הדרא לה עכנא למערתא אמר ליה עכנא עכנא פתח פיך ויכנס בן אצל אביו לא פתחא להו כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה איקלע רבי לאתריה דר' טרפון אמר להו יש לו בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו אמרו לו בן אין לו בת יש לו וכל זונה שנשכרת בשנים שוכרתו [ו]בשמנה אתיוהו לקמיה אמר ליה אי הדרת בך יהיבנא לך ברתאי הדר ביה איכא דאמרי נסבה וגירשה איכא דאמרי לא נסבה כלל כדי שלא יאמרו בשביל זו חזר זה ולמה ליה כולי האי דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן [ז]כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר [4]אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו [ח]הקב"ה גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר [4]ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה אמר ר' פרנך אמר ר' יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו [ט]לעולם שנאמר [5]ואני זאת בריתי וגו' לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם מאי אמר ה' אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם אמר ר' ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה רב יוסף יתיב ארבעין תעניתא ואקריוהו לא ימושו מפיך יתיב ארבעים תעניתא אחריני ואקריוהו לא ימושו מפיך ומפי זרעך יתיב [ט]מאה תעניתא אחריני אתא ואקריוהו לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר מכאן ואילך לא צריכנא תורה מחזרת על אכסניא שלה ר' זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה מיניה כי היכי דלא נטרדיה יתיב מאה אחרניתא דלא לשכוב ר' אלעזר בשניה ונפלין עילויה מילי דצבורא ויתיב מאה אחריני דלא נשלוט ביה נורא דגיהנם כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה שגר תנורא סליק ויתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה וקרו ליה [י]קטין חריך שקיה אמר רב יהודה אמר רב [כ]מאי דכתיב [6]מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ דבר זה

אמרו

ר"ש הא דאמרן. דקאמר אתה הרי בן שואל: **בני בתירה.** במס' פסחים שהיו נשיאים ובשביל שראו להלל שהיה גדול בתורה ועלה אצלן מבבל עזבו נשיאותן ומינוהו נשיא עליהן: **דחזו להלל דעדיף מינייהו.** והלכות שהיו נשאלות מהן בבית המדרש נעלמות מהן וכושין בדבר: **חביבין יסורין.** שראה שהועילו יסורין של ר"א שלא שלטה בו רימה: **בצמירתא.** אבן שבמקום קטנים: **בצפרנא.** חולי שבתוך הפה ושמו מישג"א: **אהורייריה.** שומר סוסין: **כיסתא.** מספוא: **עבר קליה.** דרבי: **לקלייהו.** דחיותא: **תליא לרישיה בכנפי דרבי.** החביא את ראשו תחת כנפי כסותו: **אמרי.** ברקיעא: **כנשא ביתא.** מכבדת הבית: **שדיין בני כרכושתא.** היו מוטלין שם בני חולדה: **ואפי' הכי.** דלא אתא מיטרא בהנהו שני: **כי הוו עקרי פוגלא.** צנון: **ממשרא.** מן הערוגה: **הוה קיימא בירא מליא מיא.** היתה הגומא עומדת מליאה מים: **שוכרתו בשמונה.** מחמת יופיו: **אסמכיה ברבי.** שיהו קורין אותו רבי כדי שיתקנא וישים (אל) לבו על ת"ת: **ואשלמיה.** מסרו לר' שמעון ללמדו תורה: **כל יומא הוה אמר.** אותו הבן: **לקרייתי אנא אזיל.** (ל)לעירי אני חפץ לילך: **מומי עזובה דא.** בשבועה הנחתי זאת ולא אשאל עוד לילך: **ולוקח נפשות.** המלמדו תורה קונהו לבן: **לצער מערה.** שנתחבאו שם ר' שמעון בן יוחי ור' אלעזר בנו י"ג שנה במס' שבת (דף לג:): **שמקפח את בניו.** שהיה רגיל לאמר אקפח את בני (ב) כשנשבע: **ורבי למה ליה כולי האי.** לחזור על בני אחרים לשאול אם יש לו בן: **אם תשוב.** ישראל למוטב בתוכחתך ואשיבך אלי ולפני תעמוד הקב"ה אמר לי שאעמוד ואתקיים לפניו אם אוכל להשיבכם: **יקר מזולל.** ת"ח מע"ה: **מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.** הקב"ה אמר כך אני ערב מעתה שלא ימוש עד עולם: **ארבעין תעניתא.** שלא תפסוק תורה מזרעו: **גמרא דבבלאי.** גמרא שלנו: **דלא ניטרדיה.** כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי ר' יוחנן ואמוראין שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת ונוחין זה לזה כשמן כדאמרי' בסנהדרין (דף כד.) ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוקין: (מ)**קטין חריך שקי.** דאיניש גוצא הוה: **דבר זה.** על מה אבדה הארץ:

אמרו

הוה עתיד משבור מלכא. פי' מזל בהמותיו של רבי כדאשכחן נמי בבראשית רבה (פ' סו) זבל בהמותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך:

אסתירא

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"א מהלכות ת"ת הל' ב סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי' רמה סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל תִּירָא כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד שָׁאוּל אָבִי וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לְּךָ לְמִשְׁנֶה וְגַם שָׁאוּל אָבִי יֹדֵעַ כֵּן: שמואל א כג יז

2 טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: תהלים קמה ט

3 פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים וְלֹקֵחַ נְפָשׁוֹת חָכָם: משלי יא ל

4 לָכֵן כֹּה אָמַר יְיָ אִם תָּשׁוּב וַאֲשִׁיבְךָ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל כְּפִי תִהְיֶה יָשֻׁבוּ הֵמָּה אֵלֶיךָ וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם: ירמיהו טו יט

5 וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר יְיָ רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: ישעיהו נט כא

6 מִי הָאִישׁ הֶחָכָם וְיָבֵן אֶת זֹאת וַאֲשֶׁר דִּבֶּר פִּי יְיָ אֵלָיו וְיַגִּדָהּ עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ נִצְּתָה כַמִּדְבָּר מִבְּלִי עֹבֵר: ירמיהו ט יא

◆

לעזי רש"י

מישג"א [מושג"א]. פערת הפה (מחלה).

מסורת הש"ס

א) פסחים סו., ב) שבת קיג:, ג) תענית ח., ד) נ"א באלפעה, ה) אחוה דאמיה כצ"ל, ו) נ"א באלפעה, ז) שבת פג. מ"ק טו:, ח) [עי' תוס' כתובות סב: וב"ב נט. ד"ה החוץ], ט) יתיב מ' תעניות כצ"ל וכן כל הני בסמוך. רש"ל, י) כש"י קטינא [סנהדרין לז.], כ) [נדרים פא. ע"ש], ל) בכורות כח: פירש"י קרייתא כפרים וכן עיקר עי' ערוך ערך קרתן, מ) כש"י קטינא.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוה שדיין בני כרכושתא: (ב) רש"י ד"ה שמקפח וכו' בני כשהיה נשבע:

◆

מוסף רש"י

אהורייריה דבי רבי. ממונה על הסוסים והפרדות שלו (שבת קיג:). קשי יומא דמיטרא. שאין בני אדם יכולין לעשות צרכיהן, כיומא דדינא. שני וחמישי שמתקבצין בני אדם לדון עם חבריהן מתקנת עזרא, שיש הוויות וקטטות ולחשות כיום הכנסים כיום הדין (תענית ח:). קטין חריך שקיה. ר' זירא גוצא הוה ונחרכו שוקיו ע"י מעשה דבדיק נפשיה בתנורא שגורא וקרו ליה תריכא קטן שקי (סנהדרין לז. ע"פ הגירסא בגמ' שם).